

Latvijas lauksaimniecība nevar balstīties tikai uz graudu eksportu

Biznesa veiksmes pamatā universālas receptes nav – divi cilvēki var iet vienā skolā, mācīties līdzīgās programmās un saņemt vienādas iespējas, bet dzīvē nonākt pilnīgi atšķirīgos ceļos. To intervijā DB norāda **Edgars Ruža**, ASNS *Ingredient* valdes loceklis, uzsverot, ka padomu grāmatas par to, kā kļūt veiksmīgam vai bagātam, jāvērtē piesardzīgi – tās var iedvesmot, bet nevar aizstāt paša cilvēka spēju saprast savu virzienu

Teksts **Armanda Vilciņa**
Foto **publicitātes**

Vīnāprāt, arī Latvijas lauksaimniecībai nepieciešama skaidra ilgtermiņa domāšana, jo nozare vairs nevar balstīties tikai uz graudu eksportu – nākamais attīstības solis ir pārstrāde un augstākas pievienotās vērtības radīšana. No šīs E. Ružas pārliecības izaudzis pasaules vēriena projekts, zirņu proteīna rūpnīca *ASNS Ingredient*, kurai jānodrošina stabils tirgus vietējiem zemniekiem un jāieved Latvija globālajā augu proteīna tirgū.

Lauki bez romantikas

E. Ružas profesionālais ceļš lauksaimniecībā nav sācies nejauši. Interese par šo nozari viņā veidojusies jau bērnībā, kopā ar tēvu, agronomu un Lauksaimniecības universitātes profesoru Antonu Ružu vērojot, kā aug dažādas kultūras un kā zinātne palīdz saprast šos procesus. “Tā nebija romantizēta lauku dzīves aina, bet drīzāk ļoti praktiska un zinātniska saskare ar lauksaimniecību kā sistēmu. Vēlāk gluži likumsakarīgi sāku studijas Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas Agronomijas fakultātē, un

Edgars Ruža

ASNS Ingredient valdes loceklis
Dzimis 1966. gadā

Darba pieredze

- 2019–pašlaik *ASNS Ingredient* valdes loceklis
- 2001–2022 *LATRAPS* izpildītājs un valdes priekšsēdētājs
- 1996–2000 *BASF* pārstāvniecība Latvijā, Agro departamenta vadītājs, agronoms konsultants
- 1992–1996 *Dobele Agra*, praktikants, agronoms, lauksaimniecības nodaļas vadītājs, direktors

Izglītība

- 1986–1991 Latvijas Lauksaimniecības universitāte, maģistra grāds lauksaimniecībā
- 1978–1984 Jelgavas 4. vidusskola, diploms par vidējo vispārējo izglītību

šo izglītību vērtēju kā ļoti pamatīgu un noderīgu, lai arī studiju beigās sakrita ar ļoti sarežģītu Latvijas vēstures posmu. Kad absolvēju augstskolu, iepriekšējā sistēma jau bija sabrukusi, un jaunajiem speciālistiem pašiem bija jāmeklē sava vieta jaunajā ekonomikā, kas nebija viegli,” atminas E. Ruža. Nozīmīgs pagrieziena punkts viņa dzīvē bija iespēja doties uz Kanādu, kur E. Ruža mācījās un strādāja jomā,

kas sākotnēji pašam šķita tāla – piena lopkopībā, taču šī pieredze izrādījās ļoti vērtīga. “Kanāda deva ne tikai praktiskas zināšanas, bet arī plašāku skatījumu uz saimniekošanu, ekonomiku, valodu, datorprasmēm un lauksaimniecības organizāciju kopumā. Kooperācijas princips vēlāk kļuva par vienu no manas profesionālās darbības galvenajiem balstiem. Tā nebija teorētiska ideja, bet praktiski redzēta un izprasta sistēma – kā lauksaimnieki var kopīgi veidot tirgu, nevis būt tikai izejvielas piegādātāji kādam citam,” stāsta *ASNS Ingredient* valdes loceklis, kurš pēc atgriešanās Latvijā nonāca uzņēmumā *Canadian Agra*.

Palīdz nozarei augt

Nākamais nozīmīgais posms jaunā profesionālā karjerā bija darbs starptautiskajā uzņēmumā *BASF*, kas ar laiku pārauga plašākā nozares organizēšanā, tajā skaitā tapa sabiedriskā organizācija *Latvijas Rapsis*, kurā apvienojās rapša audzētāji un pārstrādātāji. “Mūsu mērķis bija saprast, kā šo kultūru Latvijā izaudzēt, novākt, realizēt un attīstīt,” atminas E. Ruža, piebilstot, ka vēlāk šī kustība pārtapa kooperatīvā *LATRAPS*, kura dibināšana 2000. gadā kļuva par vienu no nozīmīgākajiem posmiem Latvijas graudkopības attī-

tībā. “Jau pašos *LATRAPS* darbības pirmsākumos kļuva skaidrs, ka tikai graudu vai rapša eksportēšana nav pietiekams attīstības modelis. Pārdot izejvielu nozīmē ļaut kādam citam nopelnīt lielāko daļu pievienotās vērtības. Tāpēc pakāpeniski tika meklēti veidi, kā daļu produkcijas pārstrādāt Latvijā un eksportēt jau produktus ar augstāku vērtību. Šie projekti bija ne tikai biznesa iniciatīvas, bet arī mācību posmi – veids, kā saprast ražošanu, pārstrādi, gala produktu un to, kā kooperatīvs var iziet ārpus vienkāršas graudu realizācijas,” stāsta E. Ruža, atzīstot, ka *LATRAPS* izveide viņam devusi lielu gandarījumu, jo tā palīdzējusi Latvijas graudkopjiem justies stabilāk. “Šobrīd attīstītais, 132 miljonus eiro vērtais *ASNS Ingredient* projekts ir nākamais solis pievienotās vērtības ķēdē. Tā ir dziļās pārstrādes ražotne, kur zirņi tiks pārstrādāti augstas koncentrācijas proteīna izolātā, cietē un šķiedrvielās. Šie produkti ir pieprasīti globālajā tirgū, īpaši pieaugot interesei par augu izcelsmes proteīnu un ilgtspējīgām pārtikas sastāvdaļām. Turklāt rūpnīca nebūs maza nišas ražotne. Tā iecerēta kā globāla mēroga, efektīva un konkurētspējīga ražotne, kas varētu būt viena no modernākajām šāda veida ražotnēm pasaulē. Tas ir

būtiski, jo tikai ar pietiekamu mērogu un efektivitāti iespējams konkurēt starptautiskā tirgū un vienlaikus nodrošināt labumu arī vietējiem lauksaimniekiem,” stāsta E. Ruža.

Jābūt gatavam riskēt

ASNS *Ingredient* vadītājs pats savā profesionālajā ceļā nav bijis klasisks darbinieks. Kā pats saka, pēdējo reizi darbā pieņemts 1991. gadā, bet pēc tam vairāk pats veidojis organizācijas un pieņēmis darbā citus. Tāpēc viņa skatījums uz vadību balstās nevis teorijā, bet praktiskā pieredzē – kā izveidot struktūru, kur cilvēki uzticas cits citam, kur katrs papildina pārējos un kur komandai ir kopīgs mērķis. “Komandai, manuprāt, ir izšķiroša loma. Labs vadītājs nav tas, kurš visu dara viens, bet tas, kurš spēj piesaistīt gudrus, spēcīgus cilvēkus un dot viņiem iespēju īstenot idejas. *ASNS Ingredient* projekts tam ir spilgts piemērs – tas nav viena cilvēka veikums, bet daudzu speciālistu zināšanu, pieredzes un neatlaidības rezultāts,” pārliecināts ir E. Ruža.

Viņš uzskata – biznesa veiksmes pamatā universālas receptes nav. “Cilvēkam jāspēj sajust savu uzdevumu un jābūt atvērtam iespējām. Uzņēmējdarbībā vajadzīga gatavība riskēt, ieguldīties, reizēm zaudēt un tomēr turpināt meklēt risinājumus. Taču tikpat svarīgi ir saprast, kad priekšā vairs nav durvis, bet siena. Viena lieta ir neatlaidība, otra – spēja laikus mainīt virzienu,” spriež E. Ruža.

Prot motivēt

Edgars ir cilvēks, kurš ar neatlaidību, drosmi un pozitīvu attieksmi iedvesmo apkārtējos sasniegt arvien vairāk, atzīmē Vents Vīksna, *ASNS Ingredient* Finanšu un attīstības vadītājs. “Viņš tic, ka panākumi rodas no disciplīnas, nepārtrauktas izaugsmes un spējas nekad nepadoties, pat sarežģītākajos brīžos. Ar

spēcīgu raksturu un skaidru redzējumu Edgars vienmēr meklē iespējas attīstīties, motivēt citus un atstāt paliekošu iespaidu. Viņa enerģija, mērķtiecība un vēlme radīt ko nozīmīgu padara viņu par personību, kas iedvesmo ar darbiem, ne tikai vārdiem,” pārliecināts ir V. Vīksna. Ģirts Ozols, *LATRAPS* Lauksaimniecības daļas vadītājs, E. Ruža raksturo kā vienmēr optimistisku un pozitīvu cilvēku. “Izcils vadītājs un komandas biedrs, kurš prot motivēt cilvēkus, vienkārši esot blakus. Viņš izvirza augstus mērķus un dara visu, lai tos arī sasniegtu,” norāda Ģ. Ozols.

“Vārds Edgars Ruža man vispirms asociējas ar *LATRAPS* izaugsmes ceļu un ar mīlestību pret Latviju, kas tiek apliecināta darbos, ar gudrību – gan sirds, gan prāta – un ar cilvēku, kurš uzdrīkstas iet savu ceļu saskaņā ar savu pārliecību,” skaidro Baiba Mīkāla, *Amazone* līdzīpašniece un valdes locekle. Arī Dagnijai Hincenbergai, *BASF* Tirdzniecības vadītājai, E. Ružas vārds galvenokārt asociējas ar *LATRAPS*. “Edgaram ir būtiska un paliekoša nozīme Latvijas lauksaimniecības attīstībā. Kā *LATRAPS* veidotājs viņš precīzi saprata, kā kooperatīvs var palīdzēt lauksaimniekiem aizstāvēt savu pozīciju situācijā, kur sastopas dažādu pušu intereses,” spriež D. Hincenberga.

Vide sarežģīta

Pats E. Ruža par nodertīgākajām īpašībām vadītāja amatā uzskata godīgumu, uzticēšanos un spēju strādāt komandā. “Ilgtermiņa biznesu nevar uzbūvēt tikai ar ambīcijām vai aprēķinu. Vajadzīga savstarpēja uzticēšanās – gan starp kolēģiem un partneriem, gan kooperatīva biedriem,” pārliecināts ir *ASNS Ingredient* valdes loceklis.

Latvijas uzņēmējdarbības vidi viņš kopumā vērtē kā sarežģītu, bet ne bezcerīgu. “Lauksaimniecība pēdējos gados piedzīvojuši smagus klimata izaicinājumus, tirgus svārstības un ģeopolitiskus satricinājumus, tomēr nozare spējusi

turēties. Manuprāt, tas lielā mērā ir kooperācijas nopelns – lauksaimnieki ir kļuvuši organizētāki, spēcīgāki un mazāk atkarīgi no ārējiem spēlētājiem. Tomēr valsts loma joprojām ir būtiska – uzņēmējdarbībai nepieciešama vide, kurā vietējais bizness nav sekundārs un kur stratēģiski nozīmīgas nozares nebremzē neskaidrs vai nelabvēlīgs regulējums. *ASNS* projekts rāda, ka ar pareizu stratēģiju, komandu un nozares vajadzību izpratni Latvijā

iespējams veidot ambiciozus un globāli nozīmīgus ražošanas projektus,” spriež E. Ruža.

